

Norsk Psykologforenings Urfolkspolitikk

1. Formål

Norsk Psykologforening (NPF) anerkjenner at urfolk har en grunnleggende rett til å bevare og utvikle sin kultur, sitt språk, sine tradisjoner og sin identitet. Urfolk har rett til beskyttelse og har i tillegg til særskilte rettigheter. I Norge er det den samiske befolkningen som er anerkjent som urfolk.

Foreningen erkjenner den historiske uretten samer er blitt utsatt for, særlig gjennom fornorskingspolitikken, og forplikter seg til å bidra til at urfolk i Norge får likeverdige tjenester. Virkningene av fornorskingspolitikken preger fortsatt både samfunn og enkeltpersoner. Forskning viser at urfolk oftere enn majoritetsbefolkningen opplever hatytringer, hverdagsrasisme, diskriminering og mobbing.

Foreningen vil derfor arbeide for psykologtjenester som er tilgjengelige, likeverdige og kultursensitive, og som respekterer urfolks rettigheter. Dette innebærer å fremme helsetilbud tilpasset språk og kulturell forståelse, og å bidra til å bygge tillit mellom urfolkssamfunn og helsesektoren.

2. Anerkjennelse av urfolks rettigheter

NPF anerkjenner internasjonale og nasjonale forpliktelser overfor samene som urfolk, inkludert de rettighetene som er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169, FNs erklæring om urfolks rettigheter, og Grunnlovens § 108, som fastsetter at staten skal legge til rette for at det samiske folk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Foreningen vil legge til rette for at dens medlemmer har tilgang til relevant informasjon om lovverk, inkludert forskjellen på urfolksrettigheter og minoritetsrettigheter, og at medlemmene kjenner til hvordan de kan sikre at psykologisk praksis er i tråd med dette lovverket.

3. Kulturell kompetanse

NPF vil arbeide for at psykologer har nødvendig faglig og fagetisk forståelse i møte med urfolk, basert på deres egne perspektiver. Det innebærer innsikt i kulturelle, historiske, sosiale og kontekstuelle forhold som påvirker psykisk helse i samiske samfunn, herunder kollektive traumer, språktap og tap av leveområder. Dette gjelder også barns rett til opplæring på eget språk, som er avgjørende for identitetsutvikling og psykisk helse. Psykologer må også forstå hvordan samisk språk og oppfatninger av psykisk helse kan skille seg fra majoritetens, og hvordan slike forståelser varierer mellom generasjoner.

4. Tilgang til likeverdige helsetjenester

NPF erkjenner at likeverdige tjenester forutsetter at psykologtjenester tar hensyn til språk og kulturell bakgrunn. Fornorskingen viser seg fortsatt i mer indirekte former, for eksempel ved at samer sjeldnere får tilbud om tolk enn andre minoriteter, selv om det finnes en egen tolketjeneste. Et dårligere helsetilbud til samer risikerer å svekke tilliten til helsetjenestene.

NPF vil bidra til for at foreningens medlemmer har tilstrekkelig kunnskap om urfolks kultur og språk til å bidra til et likeverdig helsetilbud.

5. Testing og sakkyndighetsarbeid

Psykologisk testing og sakkyndighetsarbeid må ta hensyn til urfolks perspektiv. Standardiserte tester som brukes i Norge er ofte normert på majoritetsbefolkningen og tar ikke hensyn til kulturelle og språklige forskjeller, noe som kan føre til feilaktige diagnoser og dårlig tilpassede tiltak for samiske individer.

Som fagansvarlige for testing og gjennom sakkyndighetsarbeid har psykologer et særskilt ansvar for å sikre at tester og vurderinger tar hensyn til individets kulturelle kontekst og reflekterer deres virkelighet. NPF vil arbeide for at foreningens medlemmer er bevisst dette ansvaret, og for å løfte behovet for tester som er validerte i samisk kontekst.

6. Samarbeid

NPF vil søke samarbeid med samiske organisasjoner, samiske helse- og sosialarbeidere, og andre relevante urfolkrepresentanter for å sikre at urfolksperspektiver integreres i utviklingen av psykisk helsetilbud i Norge. NPF vil ta hensyn til urfolksperspektiv der det er relevant for foreningens arbeid.

7. Forskning og kunnskapsutvikling

NPF anerkjenner betydningen av fagutvikling og forskning som skaffer kunnskap om og fremmer urfolks psykiske helse. Foreningens medlemmer forplikter seg til å følge «Etiske

retningslinjer for samisk helseforskning» med særlig vekt på å inkludere brukerrepresentanter i utformingen av forskningsprosjekter for å sørge for at forskningen er relevant for samisk populasjon.

8. Politisk påvirkning

NPF vil støtte tiltak som fremmer urfolks rettigheter innenfor det offentlige tjenestetilbudet, med særlig vekt på å sikre bedre og likeverdige psykiske helsetjenester for samiske pasienter. Foreningen vil arbeide for at tjenestetilbudet integrerer samers kulturelle og språklige behov, og være en pådriver for at urfolksperspektivet blir en integrert del av nasjonale helsepolitiske prosesser.

Dette innebærer blant annet å sikre at samiske perspektiver tas med i foreningens høringsarbeid der det er relevant.

9. Evaluering og oppfølging av foreningens urfolkpolitikk

NPF vil ved behov evaluere og oppdatere sin urfolkpolitikk for å sikre at den er i tråd med utviklingen av nasjonale og internasjonale rettigheter for urfolk. NPF vil samarbeide med urfolksrepresentanter slik at det samiske perspektivet synliggjøres og blir ivaretatt også i foreningens fremtidige tiltak og strategier.